

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2012 R.

7. Czytelnictwo. Promocja.

7.1. Zasięg czytelnictwa: obserwowane preferencje czytelnicze; przykłady najbardziej poczytnych w 2012 r. książek

W województwie śląskim odnotowano spadek zasięgu czytelnictwa zarówno w liczbie czytelników, jak i wypożyczeń oraz udostępnień księgozbioru. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba udostępnień na miejscu i na zewnątrz zmniejszyła się o 482.119 woluminów i wyniosła 20.714.861 wypożyczeń. W 2012 roku śląskie biblioteki odwiedziło też mniej czytelników niż w 2011 roku; różnica ta kształtuje się na poziomie 9.683 użytkowników. Spadek czytelnictwa w zakresie zarówno udostępniania i wypożyczania zbiorów ma charakter ogólnopolski. Proces ten spowodowany jest zapewne zmniejszającą się siecią placówek bibliotecznych, malejącą liczbą mieszkańców miast, powszechnym dostępem do sieci Internet jako źródła wiedzy, informacji i rozrywki, wciąż utrzymującym się niżem demograficznym.

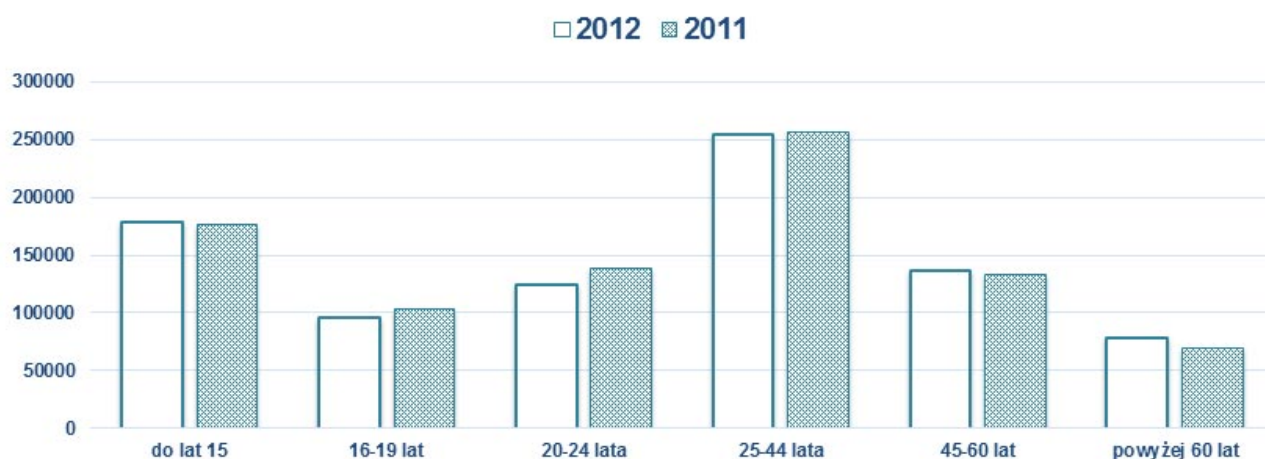
Czytelnicy

W 2012 r. ogólna liczba zarejestrowanych czytelników wyniosła 867.861, to mniej o 9.683 użytkowników. Największy spadek odnotowano wśród użytkowników w wieku 20-24 lata - 13.388 osób. Spadek odnotowano także w grupie wiekowej 16-19 lat. Największy wzrost natomiast widoczny jest w grupie wiekowej powyżej 60 lat, czyli w tzw. wieku poprodukcyjnym. Więcej czytają także osoby między 45 a 60 rokiem życia oraz grupa czytelników do lat 15.

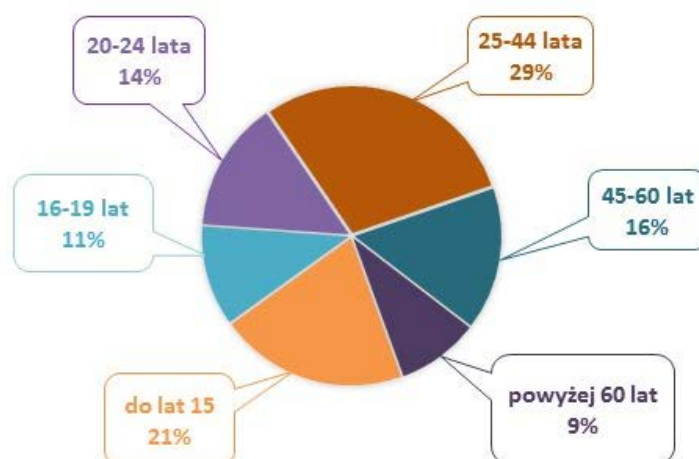
Zestawienie za dwa ostatnie lata struktury czytelników wg wieku kształtuje się następująco:

grupa wiekowa	2012 rok	2011 rok	wzrost	spadek
ogółem	867861	877544		9683
do lat 5	18034	177110	1935	
6-12 lat	98952			
13-15 lat	62059			
16-19 lat	95790	103886		8096
20-24 lata	124505	137893		13388
25-44 lata	254061	256223		2162
45-60 lat	136280	132468	3812	
powyżej 60 lat	78180	69964	8216	

Czytelnicy w województwie śląskim wg kryterium wieku

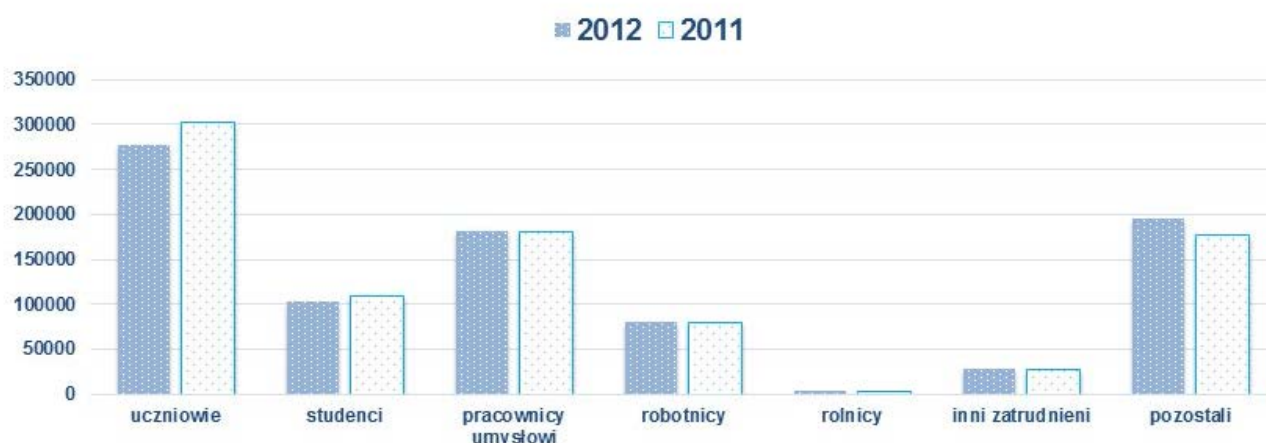
Procentowy udział grup wiekowych czytelników w 2012 r.

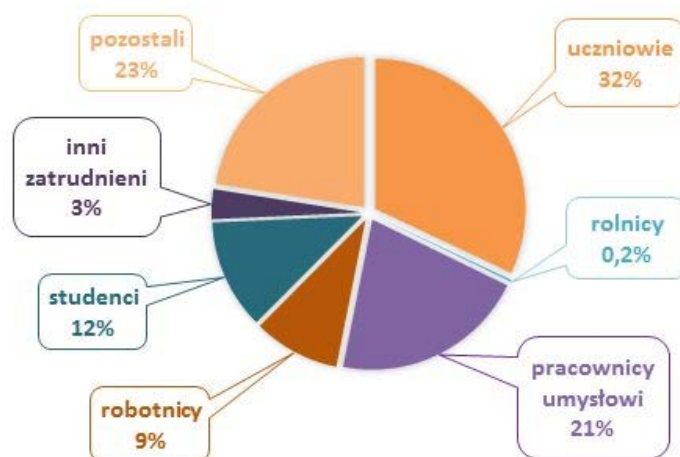
Zestawienie za dwa ostatnie lata struktury czytelników wg zajęcia kształtuje się następująco:

grupa zawodowa	2012 rok	2011 rok	wzrost	spadek
ogółem	867861	877544		9683
uczniowie	277810	301539		23729
studenci	102811	109323		6512
pracownicy umysłowi	181522	180974	548	
robotnicy	80827	79236	1591	
rolnicy	1782	1583	199	
inni zatrudnieni	27755	26999	756	
pozostali	195354	177890	17464	

Czytelnicy w województwie śląskim wg kryterium zajęcia

Procentowy udział grup zawodowych czytelników w 2012 r.

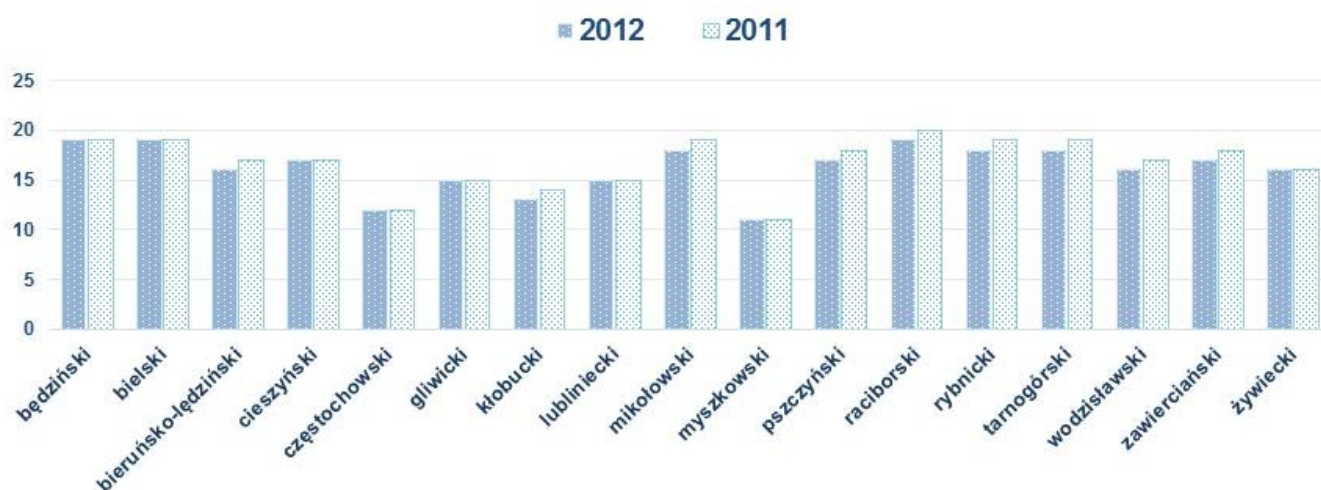
Zasięg czytelnictwa

W 2012 roku wskaźnik zasięgu czytelnictwa w województwie śląskim wyniósł 19 czytelników w przeliczeniu na 100 mieszkańców i pozostaje niezmienny w stosunku do roku 2011.

Powiaty ziemskie; średnia 17

Powiat ziemski	wskaźnik 2012	wskaźnik 2011
będziński	19	19
bielski	19	19
bieruńsko-lędziański	16	17
cieszyński	17	17
częstochowski	12	12
gliwicki	15	15
kłobucki	13	14
lubliniecki	15	15
mikołowski	18	19
myszkowski	11	11
pszczyński	17	18
raciborski	19	20
rybnicki	18	19
tarnogórski	18	19
wodzisławski	16	17
zawierciański	17	18
żywiecki	16	16

**Zasięg czytelnictwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców
(powiaty ziemskie)**

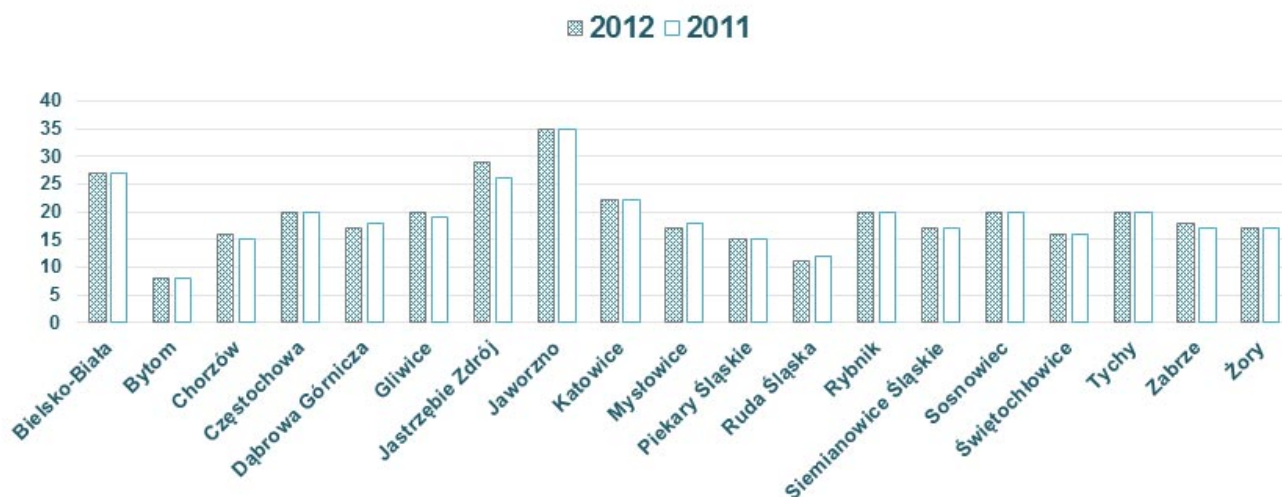
Jak wynika z powyższego zestawienia najwyższe wskaźniki zasięgu czytelnictwa osiągnięto kolejno w powiatach:

- bielskim, będzińskim, raciborskim;
- mikołowskim, rybnickim i tarnogórskim.

Powiaty grodzkie; średnia 19

Powiat grodzki	wskaźnik 2012	wskaźnik 2011
Bielsko-Biała	27	27
Bytom	8	8
Chorzów	16	15
Częstochowa	20	20
Dąbrowa Górnicza	17	18
Gliwice	20	19
Jastrzębie-Zdrój	29	26
Jaworzno	35	35
Katowice	22	22
Mysłowice	17	18
Piekary Śląskie	15	15
Ruda Śląska	11	12
Rybnik	20	20
Siemianowice Śląskie	17	17
Sosnowiec	20	20
Świętochłowice	16	16
Tychy	20	20
Zabrze	18	17
Żory	17	17

Zasięg czytelnictwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców (powiaty grodzkie)

Należy zwrócić uwagę, że są miejscowości, w których wskaźnik zasięgu czytelnictwa jest bardzo niski i wynosi kilka procent - Koziegłowy 5%, Włodowice 6%, Gaszowice, Goleszów, Olsztyn po 7%. W przypadku Biblioteki w Koziegłowach przypuszczać można, że na tak niski wskaźnik wpływ miała **likwidacja** w 2009 roku wszystkich filii bibliotecznych.

Najwyższe wskaźniki zasięgu czytelnictwa osiągnięto :

- wśród bibliotek powiatów grodzkich: **Jaworzno** - 35%, **Jastrzębie-Zdrój** - 29%, **Bielsko Biała** - 27%.
- wśród pozostałych bibliotek miejskich: **Cieszyn** - 27%, **Sławków** i **Ustroń** po 26%
- wśród bibliotek miast i gmin: **Czechowice Dziedzice** - 28%,
- wśród bibliotek gminnych : **Bestwina** - 37%, **Mierzęcice** i **Marklowice** po 28%.

Wypożyczenia i udostępnienia prezencyjne

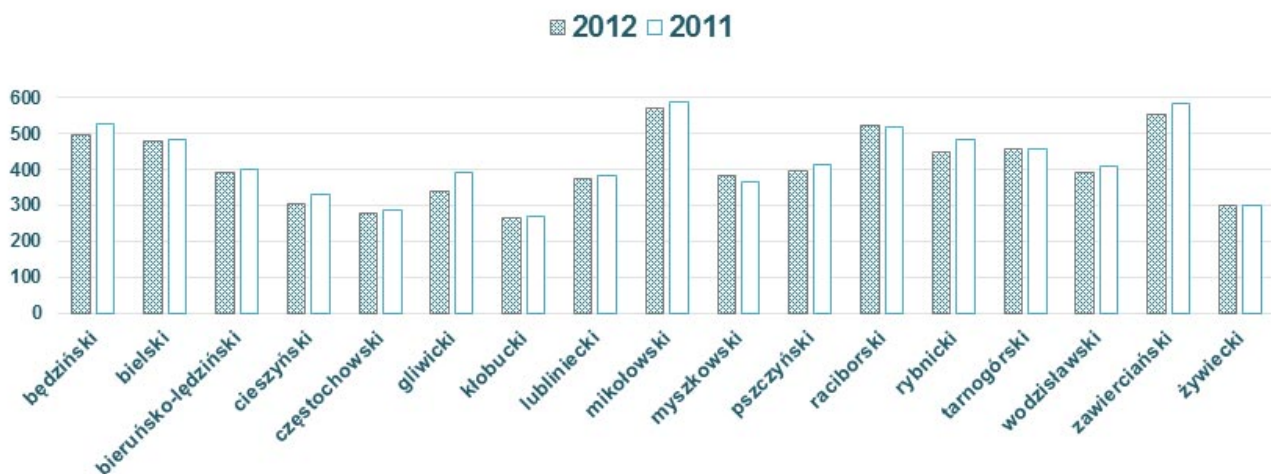
W 2012 r. na zewnątrz wypożyczono 16.514.045 jednostek inwentarzowych, co w porównaniu z rokiem 2011 daje spadek o 233.317. Na miejscu zaś skorzystano z 1.447.486 jednostek materiałów bibliotecznych, to jest mniej o 91.326 w zestawieniu danych z rokiem minionym. Średnia wypożyczeń książek, czasopism, zbiorów specjalnych na zewnątrz i na miejscu w przeliczeniu na 100 mieszkańców w województwie wynosi 448. Szczegółowy poziom wskaźnika wypożyczeń i udostępnień w powiatach ziemskich i grodzkich pokazują poniższe tabele.

Suma wypożyczeń zbiorów na miejscu i na zewnątrz w przeliczeniu na 100 mieszkańców w **powiatach ziemskich**; średnia 408

Powiat ziemski	wskaźnik 2012	wskaźnik 2011
będziński	496	529
bielski	478	483
bieruńsko-lędzki	391	402
cieszyński	304	329
częstochowski	278	285
gliwicki	338	390
kłobucki	266	269
lubliniecki	376	382
mikołowski	571	589
myszkowski	383	365
pszczyński	397	415
raciborski	525	520
rybnicki	450	485
tarnogórski	459	457

wodzisławski	391	411
zawierciański	552	586
żywiecki	302	302

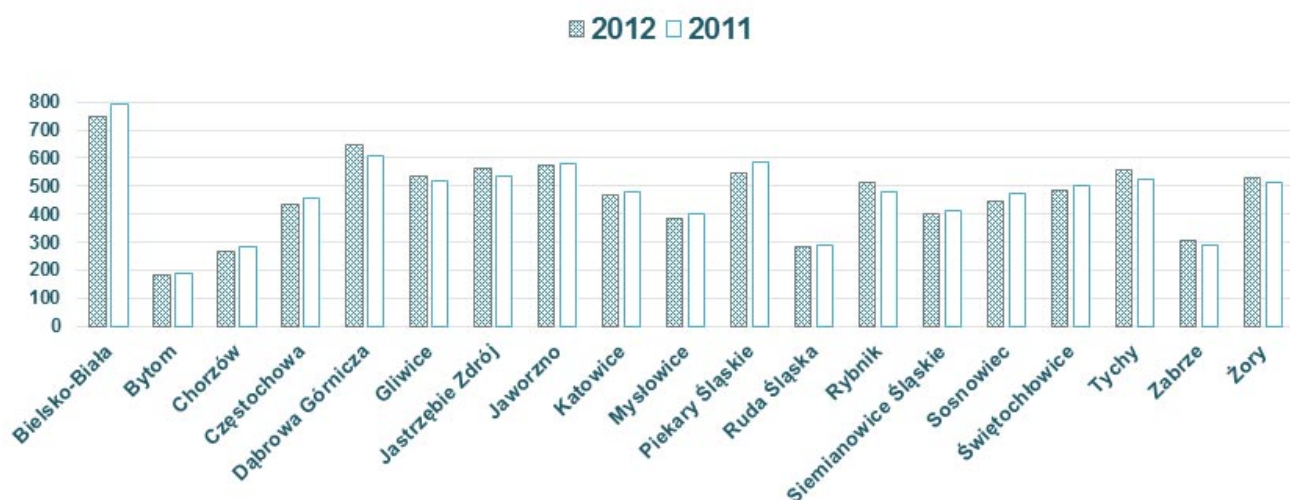
Wypożyczenia i udostępnienia prezencyjne w przeliczeniu na 100 mieszkańców
(powiaty ziemskie)

Suma wypożyczeń zbiorów na miejscu i na zewnątrz w przeliczeniu na 100 mieszkańców w **powiatach grodzkich**; średnia 460

Powiat grodzki	wskaźnik 2012	wskaźnik 2011
Bielsko-Biała	747	793
Bytom	183	187
Chorzów	264	285
Częstochowa	434	456
Dąbrowa Górnicza	648	606
Gliwice	536	516
Jastrzębie Zdrój	564	534
Jaworzno	577	579
Katowice	470	481
Mysłowice	386	403
Piekary Śląskie	548	588
Ruda Śląska	286	290
Rybnik	513	482
Siemianowice Śląskie	401	414
Sosnowiec	448	474
Świętochłowice	483	501
Tychy	555	524
Zabrze	306	289
Żory	528	511

Wypożyczenia i udostępnienia prezencyjne w przeliczeniu na 100 mieszkańców (powiaty grodzkie)

Jak widać w powyższych tabelach zmiany w ilości wypożyczeń i udostępnień w województwie przebiegły dość łagodnie. Najbardziej widoczny wzrost zainteresowania książką w bibliotekach powiatów grodzkich wystąpił kolejno w Dąbrowie Górniczej, Rybniku, Tychach i Jastrzębiu-Zdroju. Spadek zaś najbardziej uwidocznił się w Bielsku-Białej, Piekarach Śląskich i Sosnowcu. Zaznaczyć jednocześnie należy, iż w Bielsku-Białej mimo spadku, wskaźnik wypożyczeń, udostępnień na 100 mieszkańców jest i tak najwyższy wśród powiatów grodzkich. W bibliotekach powiatów ziemskich zaś największa różnica wystąpiła w powiecie gliwickim, był to spadek wypożyczeń o 52, oraz w powiatach rybnickim - o 35, zawierciańskim - o 34 i będzińskim - o 33.

Biblioteki dokonując zakupu księgozbioru starały się trafić w gusta czytelnicze, w różny sposób poznając preferencje swoich użytkowników, odnotowując na bieżąco zapotrzebowanie na poszczególne tytuły, tworząc rankingi książek, wystawki, itp. Dokładały wiele starań, by zaspokoić ich potrzeby, a z drugiej strony rozbudzić ich aspiracje i zachęcić do korzystania ze swoich usług. Często motywem sięgnięcia po lekturę są nagrody literackie, które dla wielu są wyznacznikiem jakości książki. Dużą popularnością cieszyły się także książki pisane czy rekomendowane przez znane osoby świata mediów, czy te zekranizowane. Wielu czytelników przy wyborze lektury kieruje się reklamą w mediach, czasopiśmie lub portalach społecznościowych.

Najpopularniejsze książki w 2012 r. zdaniem bibliotekarzy bibliotek publicznych województwa śląskiego prezentują się następująco:

literatura piękna dla dorosłych:

- Virginia Cleo Andrews: Kwiaty na poddaszu, Płatki na wietrze
- Trudi Canavan: Nowicjuszka; Wielki mistrz; Uczennica Maga
- Phyllis Christine Cast: Spalona, Zdradzona, Osaczona
- Harlan Coben: Wszyscy mamy tajemnice, Bez śladu
- Katarzyna Enerlich: cykl Prowincja pełna marzeń
- Richard Evans: Bliżej słońca, Stokrotki w śniegu, Dotknąć nieba
- John Grisham: Zaklinacz deszczu
- Katarzyna Grochola: Houston, mamy problem
- Małgorzata Gutowska-Adamczyk: Cukiernia pod Amorem, Podróż do miasta światła
- Corinne Hofmann: Biała Masajka, Moja afrykańska miłość, Żegnaj Afryko
- Stieg Larsson: trylogia Millenium
- Małgorzata Kalicińska: Lilka, Irena
- Alex Kava: Cienie nocy
- George R.R. Martin: Gra o tron
- Maria Nurowska: Dom na krawędzi, Drzwi do piekła

- Kathy Reichs: Z krwi i kości
- Nora Roberts: Serce oceanu
- Peter Robinson: Przyjaciółka diabła
- James Rollins: Burza piaskowa
- Lisa Jane Smith: Pamiętniki wampirów
- Izabela Sowa: Agrafka
- Nicholas Sparks: Wybór, Bezpieczna przystań
- Danielle Steel: Album rodzinny
- Monika Szwaja: Artystka wędrowna
- Tanya Valko: Arabska żona, Arabska córka
- Janusz Leon Wiśniewski: Na fejsie z moim synem, Miłość oraz inne dysonanse
- Carlos Ruiz Zafon: Cień wiatru, Gra anioła, Księżę mgły, Marina, Więzień nieba

literatura piękna dla dzieci:

- Virginie Aladjidi: seria Adibu, Tajemnice ludzkiego ciała
- Paweł Beręsewicz: Ciumkowie
- Agnieszka Chylińska: Zezia i Giler
- Suzanne Collins: trylogia Igrzyska śmierci
- Claire Gaudriot: Mała wróżka Amelka
- Sophie Jordan: Ognista
- Grzegorz Kasdepke: Kacperiada. Opowiadania dla łobuzów i nie tylko, Detektyw Pozytywka
- Jeff Kinney: Dziennik cwaniaczka
- Rafał Kosik: Felix, Net i Nika, Bunt maszyn
- Andrzej Maleszka: Magiczne drzewo
- Beatrice Masini: Agata i kłamliwe lustra
- Ewa Nowak: Bardzo biała wrona
- Barbara Park: seria Zużka D. Zołzik
- Katherine Paterson: Most do Terabithii
- Grażyna Skolimowska: Tajemnice krainy snów
- Zofia Stanecka, Marianna Oklejak: seria Basia
- John Stephens: Szmaragdowy atlas
- Tom Stone: seria Szkoła przy cmentarzu
- Dorota Terakowska: Tam gdzie spadają anioły
- seria Tupcio Chrupcio
- seria o przygodach Martynki

literatura z innych działów:

- Michael Armstrong : Zarządzanie zasobami ludzkimi
- Elliot Aronson: Psychologia społeczna, Człowiek istota społeczna
- Anna Bikont, Joanna Szczęsna: Pamiętkowe rupiecie. Biografia Wisławy Szymborskiej
- Wojciech Cejrowski: Rio Anaconda, Gringo wśród dzikich plemion
- Krystyna Chiger: Dziewczynka w zielonym sweterku
- Maria Czubaszek: Każdy szczyt ma swój czubaszek
- Jerzy Danilewicz, Iza Michalewicz: Villas. Nic przecież nie mam do ukrycia
- Urszula Dudziak: Wyśpiewam Wam wszystko
- Ricky W. Griffin: Podstawy zarządzania organizacjami

- Adam Hanuszkiewicz: Kobieta! Boski diabeł
- Szymon Hołownia: Ludzie na walizkach, Monopol na zbawienie, Last minute. 24 h chrześcijaństwa na świecie
- Philip Kotler: Marketing
- Angela Lambert: Przebrane życie Ewy Braun
- Stanisław Owsiak: Finanse publiczne
- Daniel Passent: Passa
- Beata Pawlikowska: seria Blondynka.
- Justine Picardie: Coco Chanel
- Jerzy Pilch: Dziennik
- Irena Pospiszyl: Patologie społeczne, Przemoc w rodzinie
- Argov Sherry: Dlaczego mężczyźni kochają żoły
- Jerzy Stuhr: Tak sobie myślę
- Barbara Szacka: Wprowadzenie do socjologii
- Mariusz Szczygieł : Laska nebeska, Zrób sobie raj
- Jędrzej Tucholski: Cichociemni
- Danuta Wałęsa: Marzenia i tajemnice
- Martyna Wojciechowska: seria Kobieta na krańcu świata, Automaniaczka, Zapiski (pod)różne
- Ashley Wood: Origami. Przewodnik po sztuce składania papieru
- Magdalena Zawadzka: Gustaw i ja.

7.2. Wybrane przykłady wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, promocyjnych

Biblioteki publiczne województwa śląskiego podejmowały w 2012 roku szereg działań skierowanych do różnych grup mieszkańców - począwszy od pracy z najmłodszymi i rodzicami dzieci (nawet w wieku niemowlęcym), po spotkania i warsztaty z seniorami. Były organizatorami wielu ciekawych wydarzeń kulturalno-edukacyjnych.

Spotkania autorskie

Spotkania autorskie cieszyły się niesłabnącą popularnością, zwłaszcza, gdy zapraszani goście są dobrze znani i cenieni przez czytelników. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom swoich odbiorców biblioteki organizowały ich coraz więcej. Gościli w nich literaci, publicyści, dziennikarze, aktorzy, politycy, naukowcy; zestawienie wybranych gości przedstawia tabela poniżej:

Artur Andrus	Katowice
Artur Barciś	Tąpkowice
Paweł Beręsewicz	Będzin, Cieszyn, Dąbrowa Górnicza, Imielin, Łędziny, Mikołów, Mysłowice, Pawłowice, Psary, Pszczyna, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec
ks. Adam Boniecki	Piekary Śląskie
Bohdan Butenko	Bielsko-Biała
Ewa Chotomska	Rybnik, Tarnowskie Góry, Wodzisław Śląski
Aleksandra Cieślak	Świerklaniec
Iwona Cała	Pszczyna
Max Cegielski	Sosnowiec
Jacek Cygan	Sosnowiec
Hanna Cygler	Bielsko-Biała, Czeladź
Mariusz Czubaj	Chorzów
Maria Czubaszek	Gliwice, Krupski Młyn, Pszczyna, Rydułtowy, Tarnowskie Góry, Zebrzydowice
Mieczysław Czuma	Pawłowice
Jakub Ćwiek	Racibórz
Jacek Dehnel	Racibórz, Rybnik
Łukasz Dębski	Brenna, Radziechowy-Wieprz, Wisła

Wiesław Drabik	Czechowice-Dziedzice, Herby, Jaworzno, Kamienica Polska, Konopiska, Krupski Młyn, Miedźna, Łaziska Górne, Poraj, Porąbka
Grażyna Drobek-Bukowska	Racibórz
Urszula Dudziak	Rydułtowy
Katarzyna Enerlich	Krzepice, Przystajń, Racibórz
Joanna Fabicka	Częstochowa
Jacek Fedorowicz	Poręba
Marta Fox	Goczałkowice-Zdrój, Katowice, Piekary Śląskie, Sosnowiec, Zebrzydowice
Agnieszka Frączek	Katowice, Kłobuck, Kornowac, Łazy, Tąpkowice
Barbara Gawryluk	Bielsko-Biała, Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Rybnik
Dorota Gellner	Rędziny
Andrzej Grabowski	Jaworzno
Katarzyna Grochola	Bobrowniki
Małgorzata Gutowska-Adamczyk	Cieszyn, Jasienica, Strumień, Wilkowice
Szymon Hołownia	Racibórz
Wojciech Jagielski	Racibórz
Tomasz Jastrun	Katowice
Roksana Jędrzejewska-Wróbel	Gliwice
Andrzej Kapłanek	Czerwionka-Leszczyny
Grzegorz Kasdepke	Dąbrowa Górnicza, Mikołów, Sosnowiec
Anna Kańtoch	Chorzów
Izabella Klebańska	Kornowac, Ruda Śląska, Sosnowiec, Tąpkowice, Żory
Barbara Kosmowska	Będzin, Dąbrowa Górnicza, Krupski Młyn, Psary, Tąpkowice
Hanna Kowalewska	Racibórz, Tychy, Wilkowice
Urszula Kozłowska	Tąpkowice
Emilia Krakowska	Tąpkowice
Jarosław Kret	Tąpkowice, Wodzisław Śląski
Wojciech Kuczok	Imielin
Roma Ligocka	Pszczyna
Ewa Lipska	Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Wodzisław Śląski
Edward Lutczyn	Racibórz, Radlin, Rydułtowy
Mikołaj Łoziński	Dąbrowa Górnicza, Rybnik
Jarosław Makowski	Piekary Śląskie
Zbigniew Masternak	Kłobuck, Żory
Graham Masterton	Bielsko-Biała
Leszek Mazan	Pawłowice
Grzegorz Miecugow	Dąbrowa Górnicza
Jan Miodek	Sosnowiec
Arkadiusz Niemirski	Bestwina, Brenna, Czeladź, Psary, Żory
Maria Nurowska	Bielsko-Biała
Marek Nowakowski	Częstochowa
Jan Nowicki	Pszczyna
Marta Obuch	Katowice
Joanna Olech	Dąbrowa Górnicza
Piotr Olszówka	Racibórz
Anna Onichimowska	Cieszyn, Dąbrowa Górnicza, Knurów, Psary, Radzionków, Żarki
Beata Ostrowicka	Bielsko-Biała, Bieruń, Gliwice, Łazy, Miedźna, Sosnowiec, Tąpkowice
Marcin Pałasz	Bojszowy, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Imielin, Pawłowice, Tarnowskie Góry
Joanna Papuzińska	Jaworzno

Hanna Pasterny	Rybnik
Romek Pawlak	Rybnik, Sosnowiec
Krzysztof Petek	Mikołów, Ruda Śląska, Rydułtowy
Wioletta Piasecka	Bestwina, Jasienica, Pawłowice
Renata Piątkowska	Bielsko-Biała, Bojszowy, Buczkowice, Czechowice-Dziedzice, Jasienica, Kornowac, Miedźna, Milówka, Ornontowice, Siewierz, Sosnowiec, Wiśla, Zawiercie, Żory
Andrzej Pilipiuk	Imielin
Małgorzata Piekarska	Miedźna, Zebrzydowice
s. Anastazja Pustelnik	Kobiór, Łaziska Górne
Jolanta Reisch-Klose	Jejkowice, Krupski Młyn
Dariusz Rekosz	Bielsko-Biała, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Imielin, Łazy, Miedźna, Siewierz, Zawiercie
Bogumiła Rostkowska	Zbrostawice
Barbara Rybałtowska	Lipowa, Łękawica, Radziechowy-Wieprz
Tomasz Rzerzycki	Jaworzno
Grzegorz Seredyński	Żarnowiec
Dorota Simonides	Świerklaniec
Sławomir Shuty	Rybnik
Joanna Sorn-Gara	Wielowieś
Ewa Stadtmüller	Istebna
Zofia Stanecka	Częstochowa
Małgorzata Strękowska-Zaremba	Czechowice-Dziedzice, Łazy
Marek Szoltysek	Bojszowy, Gliwice, Nędza, Pawłowice
Kazimierz Szymeczko	Kornowac, Mikołów, Radziechowy-Wieprz, Tąpkowice, Żory
Maciej Trzepała	Zabrze
Agnieszka Tyszka	Sosnowiec
Maria Ulatowska	Zawiercie
Tanya Valko	Cieszyn, Katowice, Racibórz, Rydułtowy, Świerklaniec, Ustroń
Ewa Wachowicz	Pawłowice, Rydułtowy
Elżbieta Wasiuczyńska	Świętochłowice
Juliusz Wątroba	Bielsko-Biała, Jasienica, Mikołów
Wojciech Wiślak	Bojszowy, Imielin
Łukasz Wierzbiński	Bojszowy, Miedźna, Pawłowice, Pszczyna
Marcin Wroński	Częstochowa
Edyta Zarębska	Buczkowice, Czerwionka-Leszczyny, Imielin, Lelów, Ogrodzieniec, Wilkowice,
Joanna Zimowska-Kwak	Kuźnia Raciborska
Cezary Żak	Tąpkowice
Patrycja Żurek	Sosnowiec

Wykłady, sesje i prezentacje popularnonaukowe

Biblioteki w swojej codziennej pracy proponowały bogatą ofertę wykładów, sympozjów, sesji popularnonaukowych i konferencji. Spotkaniom tym coraz częściej towarzyszą panele dyskusyjne, podczas których słuchacze zabierają głos komentując omawiany problem, dzieląc się własnymi spostrzeżeniami i uwagami. Coraz bardziej popularne są organizowane spotkania z ludźmi nauki, w czasie których poruszana jest modna i aktualna problematyka.

Poniżej wymieniono tylko kilka przykładowych inicjatyw.

Bielsko-Biała	Kabaret w PRL-u. Panel dyskusyjny - w ramach imprezy w bibliotece gościli: Stanisław Tym, Zenon Laskowik, Kasia Piasecka, Piotr Skucha, Franciszek Kopczak.
	Piwnica Literacka - program edukacyjno-informacyjny kierowany do szerokiego kręgu odbiorców. Głównym celem programu jest rozwijanie wiedzy literackiej, regionalnej, wiedzy historycznej a także na temat książki historycznej, zabytkowej.

Bytom	Bytomskie Spotkania Historyczne w Miejskiej Bibliotece Publicznej - cykl prelekcji, kończących się dyskusją oraz prezentacją materiałów multimedialnych, dotyczących sytuacji społeczno - politycznej Górnego Śląska w latach 1933-1989, miał na celu zapoznanie mieszkańców Bytomia z historią najnowszą naszego regionu.
Cieszyn	Projekt „Informacja dla obywateli”, na który składało się kilka spotkań, kursów czy warsztatów komputerowych dla osób starszych, bezrobotnych, itp.
Czechowice-Dziedzice	Zysk z dojrzałości. Aktywizacja społeczno-kulturalna osób w wieku 45+ - projekt polsko-słowacki, którego celem była aktywizacja i integracja osób starszych z osobami aktywnymi społecznie i kulturalnie. Uczestnicy wzięli udział w cyklu wykładów, warsztatów i spotkań tematycznych dotyczących historii, literatury, walorów turystycznych, tradycji i życia codziennego, odwiedzili Muzeum Browaru w Żywcu, Skansen na Słowacji oraz miasto Martin i okolice, uczestniczyli także w wieczorku poetyckim, warsztatach kulinarnych i artystycznych oraz spotkaniach z prawnikiem, psychologiem i lekarzem.
Częstochowa	Akademia w Bibliotece - cykl wykładów popularnonaukowych organizowanych wspólnie z Akademią im. Długosza.
Gliwice (PBP)	Drogi i bezdroża śląskiej literatury - IV Powiatowa konferencja regionalna dla bibliotekarzy, nauczycieli i regionalistów.
Jastrzębie-Zdrój	RAZEM - międzypokoleniowe warsztaty twórcze - wakacyjne warsztaty organizowane w ramach Wakacyjnej Akademii Czasu Wolnego dla młodzieży i osób dorosłych mające swoje źródła w idei „lifelong learning”. Celem projektu była aktywizacja tych grup oraz integracja wewnątrz-i międzypokoleniowa.
Jaworzno	Pogadanki i wykłady historyczne w ramach Programu Cyfrowe Archiwa Mówione - cykl pogadanek historycznych. Kultura. Cywilizacje. Wiedza: spotkania propagujące szeroko rozumianą kulturę i obyczaje różnych państw i narodów.
Mikołów	Forum literatów języka śląskiego. Akademia Rozwoju Osobistego dla Dorosłych - cykl spotkań, wykładów, wystaw.
Racibórz	Możliwość rzeczy niemożliwych - ogólnopolska sesja naukowa - sesja naukowa pod patronatem Prezydenta Miasta Racibórz, poświęcona poecie ziemi raciborskiej Janowi Darowskiemu. Dziecko w dobie przemian cywilizacyjnych - dwudniowe VII Raciborskie Seminarium Pedagogiczne.
Rybnik	Tajemnica i poznanie - uwagi o kulturze i wyobraźni - cykl wykładów otwartych Jacka Kurka.
Sosnowiec	Akademia Literatury - cykl wykładów z historii literatury polskiej przygotowanych we współpracy ze środowiskiem naukowym Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.
Zabrze	Spotkania z podróżnikami połączone każdorazowo z pokazami multimedialnymi. Dyskurs - Dyskusyjny Klub Literacko-Filmowy.

Konkursy, wystawy, koncerty

Jak co roku wystawy organizowane przez biblioteki charakteryzowały się dużą różnorodnością tematów. Biblioteki prześcigają się w pomysłowości, zarówno jeśli chodzi o temat, jak i formę ekspozycji. Organizowane były wystawy regionalne, pokonkursowe, wystawy prac uczestników instytucji współpracujących z bibliotekami; prezentowane były zarówno prace amatorów, pasjonatów i profesjonalistów. Coraz częściej wystawy przybierały awangardowe formy - instalacje, performance, akcje uliczne, itp.

Niesłabnącą popularnością wśród czytelników cieszyły się także rozmaite konkursy adresowane do różnych grup wiekowych, którym niejednokrotnie towarzyszą atrakcyjne nagrody rzeczowe, ekspozycje, publikacje wyróżnionych prac.

Wiele bibliotek wzbogacając ofertę kulturalną organizowało dla swoich czytelników liczne wieczorki literackie, koncerty, popisy muzyczne, a nawet taneczne.

Inne inicjatywy

Bestwina	Klub Młodych Mam.
Będzin	III Zagłębiowski Maraton z Książką - spotkania pisarzy i poetów Stowarzyszenia Autorów Polskich. Będziński Rok Kultury - projekt kulturalny inspirowany dziełem Jana Dormana w 100 lecie Jego urodzin.
Bytom	Klub Rodzinnego Czytania - cykl spotkań mających na celu integrację członków rodzin w różnym wieku, lubiących czytać i rozmawiać o książkach.
Cieszyn	V Międzynarodowy Festiwal Czytania nad Olzą - wydarzenie promujące czytanie i książkę dla dzieci; organizowany przez Miejską Bibliotekę w Cieszynie. W ramach festiwalu odbyły się liczne warsztaty,

	spotkania, występy, kiermasze.
Czechowice-Dziedzice	Kultura jest modna - projekt adresowany do osób dorosłych. Jego idea jest poznawanie kultury europejskiej w oparciu o zagadnienia związane z życiem codziennym, takie jak moda i elementy stroju. W ramach projektu w 2012 roku odbyły się warsztaty sutasu, zdobienia pierników oraz wykład poświęcony elementom zdobniczym w stroju europejskim i przedmiotach codziennego użytku.
Dąbrowa Górnicza	V Ogólnopolski turniej czytania na wysokim szczeblu - humorystyczny konkurs propagujący czytelnictwo i bibliotekę, w którym udział biorą osoby zajmujące wysokie szczeble kariery zawodowej. CZYTOWÓZ to niezwykła czytelnia na kółkach. Wygodna kanapa, miękkie puffy i regały wypełnione książkami stworzyły idealne warunki do poczytania książki lub posłuchania audiobooka.
Gliwice	Rodzinny Piknik Seniora.
Imielin	Imieliński Jesienny Tercet Literacki - spotkania literackie.
Istebna	Biblioteka miejscem pielęgnowania tradycji i formowania postępu - warsztaty o tematyce regionalnej, czytelniczej, kulturalnej i medialnej.
Jastrzębie-Zdrój	Jubileusz irlandzkiego święta w Jastrzębiu-Zdroju - projekt popularyzujący kulturę, literaturę i sztukę Irlandii. Piknik z Biblioteką - otwarta, rodzinna impreza plenerowa obejmująca szereg różnorodnych działań. Celem przedsięwzięcia jest promocja książki i czytelnictwa. Kawiarenka „Pod Sową” - to cykl comiesięcznych spotkań organizowanych z myślą o osobach dorosłych i starszych m.in. słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Różnorodna tematyka i forma spotkań: wykłady, koncerty muzyczne, wieczory poezji zachęca uczestników do interesującego i ciekawego zagospodarowania czasu wolnego i do rozbudzenia własnych zainteresowań. FilmOFFisko - IV edycja festiwalu kina niezależnego. Idea festiwalu było, jak co roku, przedstawienie i promowanie kina niezależnego.
Jaworzno	Spotkania z podróżnikami - promujące tematykę krajoznawczą, kulturalną i przyrodniczą omawianego tematu. Babski Magiel - Klub dla pań 50+ ma na celu aktywizację i integrację mieszkanki Jaworzna w wieku średnim oraz kulturalne spędzanie wolnego czasu. Panie spotykają się w Bibliotece, by porozmawiać, wymienić przepisy kulinarne, polecić książki do czytania, czy też podzielić się opinią na temat obejrzanego filmu.
Katowice	Głośno o książkach - happening z różą - 23 kwietnia zorganizowano na terenie Ronda im. Generała Jerzego Ziętka w Katowicach happening, podczas którego wszyscy chętni mogli wziąć udział w głośnym czytaniu fragmentów wybranych przez siebie książek, które później otrzymali w prezencie. Miejsce zaBOOKowane dla książki - książki ze zbiorów Antykwariatu MBP można znaleźć w kilku klubokawiarniach w mieście. Mobilne czytelnie działają na terenie klubów - regały opatrzone logo MBP. Książki można podczytywać na miejscu np. przy filiżance dobrej kawy.
Koszarawa	Mowa i godka pod Lachowym Groniem - projekt społeczno-edukacyjny.
Mikołów	Kino Niezależne w Mikołowie - koło filmowe działające w bibliotece.
Piekary Śląskie	Biblioteczny Klub Twórców Literackich Kalwaryjska 62 D.
Racibórz	I Interdyscyplinarny Festiwal Kultury i Sztuki Japońskiej - Budo Festiwal. Letni Teatr na Schodach - spektakle wystawiane na schodach zewnętrznych budynku Biblioteki.
Rybnik	Rybnickie Dni Literatury - spotkania autorskie. Cykl Koncertów Akustycznych Bez Prądu.
Siemianowice Śląskie	Pegazowa środa to cykl spotkań, podczas których czytelnicy mają okazję spotkać się i porozmawiać z twórcami poezji.
Sosnowiec	VIII Sosnowieckie Dni Literatury - projekt, który służy rozbudzeniu zainteresowania czytelnictwem jako formą edukacji kulturalnej oraz integracji środowisk, do których Biblioteka adresuje swoją ofertę współpracy. Kino w Bibliotece to projekt mający na celu edukację filmową publiczności z terenu miasta i regionu.
Świętochłowice	Wirtualny Klub Seniora - cykl warsztatów komputerowych. Spotkania pokoleń - warsztaty historii mówionej.
Tychy	Świat na wyciągnięcie ręki - imprezy podróżnicze, którym towarzyszą wystawy, degustacje kuchni, prezentacja zbiorów tematycznie związanych z danym krajem. Klub M jak Mama - cykl spotkań dla młodych mam i ich pociech.

Niesłabnącą popularnością cieszyły się nadal w województwie śląskim Dyskusyjne Kluby Książki (DKK). Ich liczba z roku na rok rośnie. W 2012 roku działało 76 Dyskusyjnych Klubów Książki, w tym 21 dziecięcych i młodzieżowych w 38 bibliotekach, w tym w: Bestwinie (3), Będzinie (2), Bielsku-Białej (8), Buczkowicach, Bytomiu (3), Chorzowie, Cieszynie, Czeladzi (2), Częstochowie (5), Dąbrowie Górniczej (2), Gliwicach (2), Jastrzębiu-Zdroju, Jaworznie, Katowicach (MBP - 13, B.Ś - 2), Kłobucku, Knurówie, Krzepicach, Łazach, Mysłowicach, Pilicy, Porębie, Przystajni, Raciborzu, Radziechowach-Wieprzu, Rudzie Śląskiej (2), Rybniku, Siemianowicach Śląskich (2), Sławkowie, Tarnowskich Górach, Tychach (3), Ustroniu, Wilkowicach, Wodzisławiu Śląskim, Zabrze (2), Zawierciu (2), Żorach i Żywcu (2).

Biblioteki publiczne chętnie włączały się w różne - często ponadlokalne projekty i działania. W minionym roku dla przykładu Książnica Beskidzka i MBP w Jaworznie włączyły się w ogólnopolską akcję czytania epopei narodowej Narodowe czytanie Pana Tadeusza, a biblioteki w Czeladzi, Gliwicach, Mysłowicach, Ornontowicach, Poczesnej, Suszcu i Zabrzu uczestniczyły w akcji Tydzień Zakazanych Książek, uświadamiającej problemy związane z wolnością słowa, zachęcającej do czytania, również tych tekstów, które uznano za niepoprawne politycznie, obyczajowo itp.

7.3. Czytelnictwo dzieci i młodzieży - problemy, obserwacje, tendencje, współpraca z rodzicami, organizacjami i instytucjami w zakresie animacji czytelnictwa dzieci

Obserwowany w 2012 r. wzrost zainteresowania dzieci do lat 15 książką jako formą edukacji i rozrywki napawa optymizmem, choć martwi fakt dalszego spadku czytelnictwa w grupie młodzieży 15-19 letniej. Biblioteki czyniły nadal intensywne starania o upowszechnianie czytelnictwa w tej grupie mieszkańców. Kładąc szczególny nacisk na pracę z dziećmi i młodzieżą, w naturalny sposób kształtują wśród najmłodszych mieszkańców miasta nawyk korzystania z oferty kulturalnej. Biblioteki są bowiem często pierwszymi instytucjami kultury, z których uczniowie korzystają samodzielnie i regularnie. Z myślą o nich stale wzbogacają swój księgozbiór, zarówno w tradycyjnej formie książki czarnodrukowej, jak i w postaci cieszących się coraz większą popularnością nagrań w wersji cyfrowej.

W działalności bibliotek istotną rolę odgrywa integracja ze środowiskiem lokalnym, której celem jest zaktywizowanie go do wspólnego realizowania celów edukacyjnych i kulturalnych. Książnice podejmują współpracę z wieloma placówkami edukacyjnymi, społecznymi, opiekuńczymi czy wreszcie kulturalnymi. Są to przede wszystkim szkoły, przedszkola, świetlice, domy dziecka, fundacje, stowarzyszenia oraz inne instytucje działające na terenie ich miast i gmin.

Działalność edukacyjna bibliotek publicznych postrzegana jest stale jako najważniejsza. Biblioteki realizują ją przez szeroko pojętą edukację czytelniczną i medialną, organizują lekcje biblioteczne, pogadanki, wystawy edukacyjne i inne formy wspierające zdobywanie wiedzy przez osoby uczące się. Biblioteki coraz bardziej specjalizują się w organizacji imprez i zabaw z książką. Efektem tych form pracy jest wzbogacenie ich uczestników ładunkiem wiedzy i umiejętności. Dużą popularnością cieszą się liczne konkursy, warsztaty, koncerty czy spotkania autorskie. Biblioteki włączają się w obchody uroczystości i jubileuszy związanych z bohaterami literackimi, twórcami książek, włączają się w krajowe i międzynarodowe akcje czytelnicze.

Ważnym aspektem działalności bibliotek jest zwrócenie uwagi opinii publicznej na fakt, że biblioteka jest miejscem przyjaznym dla wszystkich, wartym odwiedzenia i gotowym do wszechstronnej kooperacji. Biblioteki muszą być postrzegane jako miejsca dostępne, atrakcyjne, bezpieczne, pozbawione barier w dostępie.

7.3.1. Najważniejsze przykłady form pracy z dziećmi i młodzieżą

Biblioteki publiczne dysponując różnymi środkami i możliwościami animowały czytelnictwo dziecięce w różnoraki sposób, wychodząc naprzeciw potrzebom i odpowiadając oczekiwaniom młodych czytelników. Oczekiwali oni, że biblioteki będą odpowiednio wyposażone, zapewnią dostęp do różnorodnych źródeł informacji, wydawnictw książkowych, czasopism i Internetu. Musimy więc bacznie obserwować życie bieżące, zmiany gustów i modeli korzystania z mediów.

W celu pełniejszego odbioru kultury przez młodego czytelnika bibliotekarze sięgali do metod pracy praktykowanych przez pedagogów zabawy. Te spontaniczne metody kładły nacisk na osobowy kontakt pomiędzy uczestnikami zabawy, uczyły przez doświadczenie, aktywne działanie, kreatywne kształtowanie rzeczywistości. Tylko nowatorskie działania bibliotek pozwoliły im pozyskać coraz młodsze rzesze czytelników, wychowywać je na dojrzałych pasjonatów literatury.

Codziennie wielu bibliotek dziecięcych są już od lat głośne czytania, spotkania autorskie i różnorodne formy pracy edukacyjnej. Miniony rok obfitował w wiele imprez kulturalnych, promocyjnych, edukacyjnych. Poniżej przedstawiamy wybrane z nich:

Biblioteka	Podejmowana inicjatywa
Bielsko-Biała	Książnica Przyjazna Dzieciom - cykliczne programy edukacyjne, informacyjne i kulturalne. Biblioteka Kocha Smyka - to cykl spotkań dla dzieci w wieku przedszkolnym.
Bytom	Klub Młodego Dziennikarza „AkapiT” - warsztaty dziennikarskie, podczas których dzieci zapoznawały się z elementami prawa prasowego, zasadami redagowania tekstów i składania gazety. Nabytą wiedzę wykorzystywały redagując własną gazetkę pod nazwą „AkapiT”, która powstaje we współpracy z ogólnopolskim portalem internetowym Junior Media. Kącik Artystyczny „KreaTYwnia” - warsztaty kierowane głównie do uczniów szkół podstawowych, ale różnorodność tematyczna spotkań sprawiła, że i osoby starsze znalazły dla siebie coś ciekawego. Celem "KreaTYwni" jest rozbudzenie u dzieci wrażliwości artystycznej, nauczenie ich kreatywnego patrzenia na świat oraz rozwijanie i doskonalenie zdolności manualnych.
Chorzów	Urodziny w bibliotece - oferta skierowana jest dla dzieci w wieku od 7 do 12 lat. Bibliotekarze przygotowują zabawy na podstawie wybranej przez solenizanta książki, natomiast rodzice zapewniają zaproszonym gościom poczęstunek.
Czechowice-Dziedzice	Wszystkie strony kultury - projekt adresowany do dzieci w wieku 7-11 lat oraz osób dorosłych. Tematy spotkań, warsztatów i seminariów koncentrowały się wokół takich zagadnień, jak kino, książka, teatr, Internet, zabawa.
Dąbrowa Górnicza	Liga Młodych Przedsiębiorców to II edycja przedsięwzięcia skierowanego do uczniów szkół gimnazjalnych, będącego propozycją rozwinięcia podstawy programowej z zakresu przedsiębiorczości. Głównym celem projektu jest zachęcenie młodych ludzi do aktywnego współdziałania w grupie, zdobywania nowych doświadczeń oraz prezentowania swoich umiejętności. MAMMAMIA - Klub mamy, taty i malucha. Głównym celem projektu jest wspieranie rodziców, głównie matek, wychowujących dzieci w wieku od 0 do 5 lat, a także kobiet w ciąży. Projekt obejmuje cykl spotkań ze specjalistami, grupę wsparcia oraz treningi umiejętności społecznych, dzięki którym młodzi rodzice mogą pogłębić swoją wiedzę, zdobyć nowe umiejętności oraz wymienić doświadczenia. Każdy uczestnik Klubu ma możliwość skonsultować się ze specjalistą, m.in. psychologiem, pedagogiem czy pediatrą, a także kreatywnie spędzić czas ze swoim dzieckiem. Klub walki z nudą. Celem klubu jest organizowanie dzieciom czasu wolnego, dostarczając rozrywkę i wiedzę. W programie cotygodniowych spotkań znalazły się m.in. wspólne czytanie, gry, zabawy, konkursy plastyczne i zajęcia manualne.
Godów	Zakręcenie - Amatorskie Warsztaty Filmowe - warsztaty filmowe dla młodzieży 13-15 lat.
Jastrzębie-Zdrój	Andersenada - projekt literacki z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci oraz Międzynarodowego Dnia Książki i Praw Autorskich. W ramach przedsięwzięcia zorganizowano: warsztaty dziennikarskie, lekcję multimedialną, warsztaty ilustratorskie i czytelnicze, rodzinne warsztaty plastyczne oraz „Zaczarowaną Noc z Andersenem”.
Jaworzno	Noc Naukowców - impreza nocna dla dzieci i rodziców z udziałem absolwentów i pracowników uniwersyteckich, którzy prezentowali osiągnięcia fizyki, chemii, archeologii, matematyki, geografii. Bobas w bibliotece - zajęcia edukacyjne, poradnicze dla młodych rodziców.
Jejkowice	Letnia Akademia Kreatywności - warsztaty plastyczne i ruchowe.
Katowice	Ogród Kibica - innowacyjna akcja z okazji Euro 2012 mająca na celu promocję czytelnictwa wśród dzieci, młodzieży i dorosłych w przestrzeni miasta, połączona z aktywnością sportową. Podczas trwania akcji można było leżakować z dobrą książką i wziąć udział w konkursach. Czytanie odbywało się na drabinkach, zjeżdżalni, trampolinie, huśtawce i boisku. Rządziły dzieci czytające książki!
Mikołów	Świat wedle bajtla - projekt badający wiedzę maluchów nt. Śląska.
Racibórz	Międzyprzedszkolny Przegląd Kolęd i Pastoralek.
Rędziny	Noce z książką - cykl nocnych spotkań literackich, tematycznych bogatych w liczne atrakcje - gry terenowe, zabawy.
Siemianowice Śląskie	Smoczolandia - czyli V Złot Zacztyanych Smoków - impreza plenerowa połączona z głośnym czytaniem, której głównymi bohaterami były rozmaite smoki.
Świerklany	Nigdy nie jest za wcześnie - projekt czytelniczy dla dzieci do lat 3 i ich rodziców.
Żory	Kuźnia talentów - comiesięczne warsztaty artystyczne z różnych dziedzin, w tym rękodzieła. „Książka dla Trzylatka” - projekt propagujący czytanie od najmłodszych lat, zachęcający rodziców do kontaktu z książką i biblioteką. W ramach projektu dzieci otrzymywały książeczki a rodzice materiały informacyjne dotyczące korzyści płynących z głośnego czytania.

„**Noc z Andersenem**” jest międzynarodowym przedsięwzięciem organizowanym z okazji Międzynarodowego Dnia Książki Dziecięcej i urodzin J.Ch. Andersena. Biorą w nim udział biblioteki z różnych krajów, organizując w tym samym czasie całonocne imprezy dla dzieci. Motywem przewodnim „Nocy z Andersenem” są baśnie i bajki, a celem - rozbudzenie w dzieciach zainteresowań czytelniczych oraz idei głośnego czytania. Pomysł akcji nadszedł z Czech, gdzie przed kilkoma laty w małej bibliotece bibliotekarka wieczorami czytała swoim najmłodszym czytelnikom bajki. Z roku na rok impreza rozrastała się ku uciesze entuzjastów wspólnego bajania, stając się w końcu międzynarodową akcją. Akcja ta cieszy się niesłabnącym powodzeniem w naszym województwie. W ubiegłym roku urodziny duńskiego baśniopisarza obchodziły biblioteki (w niektórych bibliotekach nawet na kilku filiach jednocześnie) w: Będzinie, Chorzowie, Cieszynie, Czechowicach-Dziedzicach, Czernichowie, Dąbrowie Górniczej, Herbach, Imielinie, Jastrzębiu-Zdroju, Kobiórze, Krzyżanowicach, Lublińcu, Lyskach, Łazach, Łaziskach Górnych, Miedźnej, Mysłowicach, Orzeszu, Pawonkowie, Pietrowicach Wielkich, Pszczynie, Raciborzu, Radlinie, Rydułtowach, Sławkowie, Suszcu, Ślemieniu, Świerklańcu, Tychach, Zabrze, Żorach, Żywcu. Biblioteki w Goczałkowicach-Zdroju, Siemianowicach Śląskich i Zbrostawicach, dla odmiany, uczciły urodziny baśniopisarza organizując zamiast całonocnej imprezy wieczór z Andersenem. Ponadto nocne imprezy czytelnicze organizowały biblioteki w Gliwicach, Orzeszu, Rędzinach, Rydułtowach, Wielowsi.

Biblioteki publiczne włączają się w obchody wielu świąt, często o zasięgu międzynarodowym. Przykładem takich uroczystości może być np. Festiwal NORDALIA, odbywający się pod patronatem m. in. Ambasady Norwegii. To doroczna prezentacja krajów skandynawskich skierowana zarówno do dorosłych, jak i dzieci i młodzieży. W minionym roku odbyła się już dziewiąta edycja festiwalu, wzięły w niej udział miejskie biblioteki w Chorzowie, Czeladzi, Katowicach, Łazach, Rybniku, Świętochłowicach.

Biblioteki włączyły się aktywnie w obchody: Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom, Światowego Dnia Pluszowego Misia, Dnia Bezpiecznego Internetu, Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci, Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości i wielu innych.

Liczne inicjatywy podejmowane przez biblioteki związane były z obchodzoną w 2012 r. **Rokiem Janusza Korczaka**. W ramach uczczenia pamięci pisarza organizowano liczne konkursy, wystawy, zabawy dla dzieci, pogadanki. W obchody jubileuszu zaangażowały się m.in., biblioteki w: Bestwinie, Bielsku-Białej, Bieruniu, Cieszynie, Czeladzi, Gliwicach, Herbach, Jastrzębiu-Zdroju, Jeleśni, Kłobucku, Koszarawie, Koziegłowach, Krzyżanowicach, Lelowie, Łędzinach, Łaziskach Górnych, Mikołowie, Mysłowicach, Opatowie, Pilchowicach, Poczesnej, Raciborzu, Rudzie Śląskiej, Rudniku, Rydułtowach, Suszcu, Tychach, Wielowsi, Wiśle, Zawierciu, Żorach, Żywcu.

7.3.2. Sposób wykorzystania w pracy z dziećmi i młodzieżą nowoczesnych technologii oraz różnego typu zbiorów (np. gry planszowe, multimedialne itp.)

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom młodych czytelników biblioteki coraz częściej wykorzystują w swojej codziennej pracy nowoczesne narzędzia. Wprowadzanie nowych technologii wynika z konieczności podnoszenia atrakcyjności oferty oraz zapewnienia dostępu do nowych rozwiązań technologicznych u jak największej grupy odbiorców.

Biblioteki prowadzą blogi, zakładają konta na portalach społecznościowych, by trafić ze swoją ofertą do swoich obecnych i potencjalnych czytelników. Coraz częściej komunikują się ze swoimi klientami za pomocą komunikatorów, poczty elektronicznej.

Biblioteki chcą być postrzegane, zwłaszcza przez młodych użytkowników jako miejsca atrakcyjne, gdzie chętnie spędza się wolny czas, gdzie można odrobić lekcje i wziąć udział w zajęciach edukacyjnych. Otwierają się na świat tworząc u siebie kąci, a czasem wręcz działy multimedialne, wyposażone w konsole do gier typu PlayStation, Xbox wzbogacone często o kontrolery czy czujniki ruchu typu Kinect, odtwarzacze Blu-ray, itp. Wiele bibliotek dysponuje różnymi programami edukacyjnymi, grami multimedialnymi, z których można skorzystać na miejscu lub wypożyczyć do domu. Z ich wykorzystaniem organizowane są m.in. zajęcia wokalne, taneczne, sportowe.

Nie ma jak w bibliotece

Wiele bibliotek korzysta z platform e-learningowych, organizując dla swoich czytelników kursy, szkolenia. Bardzo dużą popularnością cieszą się warsztaty czy kursy komputerowe dla różnych grup odbiorców, także seniorów. Przeprowadzone lekcje biblioteczne wzbogacone są prezentacjami multimedialnymi, projekcjami, by przekazywane treści przybierały atrakcyjniejszą, a czasem bardziej zrozumiałą formę. Należy podkreślić, że w pracy z dziećmi wykorzystywana jest nie tylko nowoczesna technologia, ale również inne formy zbiorów. Są to często rozmaite gry stymulujące rozwój dzieci - planszowe, zręcznościowe, edukacyjne, w tym podróźnicze, językowe, historyczne, puzzle, zabawki edukacyjne, maty do tańczenia. Kąci malucha wyposażane są w zabawki, klocki, książki przestrzenne, zabawki interaktywne, pluszaki.

Kilka bibliotek dysponuje chustami Klanzy czy tunelami animacyjnymi. Sporym zainteresowaniem cieszy się tradycyjny japoński obrazkowy teatr bajek Kamishibai, który umożliwia opowiadanie historii za pomocą obrazków/ilustracji wykonanych na kartonowych planszach wsuwanych do małego drewnianego parawanu.

Potencjał tkwiący w „skomputeryzowanych” maluchach wykorzystują już nawet twórcy programów bibliotecznych. Dla przykładu firma MOL sp. z o.o. stworzyła Bajeczny Katalog Dziecięcy MOLIK, firma Max Elektronik stworzyła DziecioOPAK, oba skierowane do najmłodszych czytelników bibliotek publicznych i szkół podstawowych. Bajeczny Katalog Dziecięcy jest przeznaczony dla przedszkolaków i uczniów pierwszych klas szkoły podstawowej.

7.4. Obsługa czytelnicza specjalnych grup użytkowników bibliotek

Działalność bibliotek publicznych na rzecz osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie jest bardzo istotna. Biblioteki oferują szeroki wachlarz możliwości; zakładane są filie i punkty biblioteczne w domach opieki społecznej, szpitalach, sanatoriach i zakładach karnych; bibliotekarze prowadzą również poradnictwo metodyczne w już istniejących punktach bibliotecznych. Na charakter podejmowanych przez biblioteki działań duży wpływ mają zarówno potrzeby środowiska, jak i możliwości placówek. Mniejsze ośrodki starają się dotrzeć do odbiorców poprzez gromadzenie materiałów czytelniczych dostosowanych do możliwości percepcyjnych niepełnosprawnych czytelników, natomiast większe prowadzą także regularne zajęcia terapeutyczne dla grup docelowych.

Najczęstszymi zajęciami o charakterze biblioterapeutycznym są: spotkania teatralne, inscenizacje bajek, projekcje filmów, imprezy literackie. Bardzo często osoby niepełnosprawne posiadają uzdolnienia artystyczne, bibliotekarze nieraz wykorzystują te talenty promując twórczość artystyczną i organizując wystawy prac osób niepełnosprawnych.

Śląskie biblioteki publiczne prowadzą 16 filii szpitalnych, umożliwiając tym samym osobom przebywającym w szpitalach dostęp do literatury. Bibliotekarze prowadzą także zajęcia biblioterapeutyczne dla pacjentów i dyskusje na temat literatury. Jako utrudnienia wskazuje się mały metraż pomieszczeń, z których korzystają biblioteki i niedobór kadry pracowniczej. Wskazuje się także na potrzebę zakupu specjalistycznej literatury z zakresu medycyny - korzystaliby z niej z pewnością pracownicy szpitala.

W tabelach poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby czytelników oraz wypożyczeń w filiach i punktach bibliotecznych w szpitalach, domach opieki oraz aresztach.

Biblioteki szpitalne w województwie śląskim:

Biblioteki szpitalne			Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1.	Będzin		176	4254
2.	Bytom	F.18	374	2501
3.		F.24	221	2266
4.	Czeladź		144	2125
5.	Dąbrowa Górnicza		148	5928
6.	Jastrzebie-Zdrój		900	7232
7.	Jaworzno		833	7494
8.	Katowice	F.34	1467	12393
9.		F.38	1637	8376
10.	Racibórz		287	6327
11.	Rydułtowy		246	3355
12.	Siemianowice Śląskie		234	2782
13.	Tychy		1115	28311
14.	Ustroń	F.1	518	3192
15.		F.2	1044	5982
16.	Wodzisław Śląski		255	2329
SUMA			9599	104847

Punkty biblioteczne prowadzone przez biblioteki publiczne województwa śląskiego przeznaczone dla specjalnych grup użytkowników:

Punkty biblioteczne przeznaczone dla specjalnych grup użytkowników	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1. Punkt biblioteczny w Szpitalu Ogólnym w Bielsku-Białej	1198	1253
2. Punkt biblioteczny w Szpitalu Wojewódzkim w Bielsku-Białej	354	3624
3. Punkt biblioteczny w Szpitalu Pediatrycznym w Bielsku-Białej	298	1503
4. Punkt biblioteczny w Diecezjalnym Ośrodku Wspierania Rodzin w Bielsku-Białej	44	159
5. Punkt biblioteczny w Areszcie Śledczym w Bielsku-Białej	352	1600
6. Punkt biblioteczny w Subrejonowym Ośrodku Leczenia Psychiatrycznego w Bielsku-Białej	11	198
7. Punkt biblioteczny w Domu Pomocy Społecznej „Kombatant” w Bytomiu	29	626
8. Punkt biblioteczny w Szpitalu Powiatowym w Mikołowie	13	265
SUMA	2299	9228

Stanowiska komputerowe oraz specjalistyczny sprzęt techniczny przystosowany do potrzeb osób z dysfunkcją wzroku stanowi wyposażenie wielu bibliotek publicznych województwa śląskiego. Duża liczba spośród nich udostępnia swoim czytelnikom urządzenie „czytark” służące do nagrywania i odtwarzania książki audio za pomocą karty CompactFlash, np. Będzin, Dąbrowa Górnicza, Rybnik, Suszec.

Biblioteki dysponujące sprzętem specjalistycznym to, między innymi:

- Bielsko-Biała - komputer z przystawką głośnomówiącą oraz czytnik ekranowy JAWS
- Biblioteka Śląska posiada urządzenie "autolektor", które skanuje i odczytuje tekst czarnodrukowy
- Jaworzno - specjalistyczny program komputerowy przeznaczony dla osób z dysfunkcją wzroku Window Eyes
- Cieszyn - specjalistyczne programy pozwalające na automatyczne przekształcanie tekstu na mowę o naturalnym, ludzkim brzmieniu: Dolphin Easy Reader, Expressivo, IVONA Voices
- Katowice - linijka brajlowska
- Żory - powiększalnik druku
- Skoczów - drukarka brajlowska

W ramach edukacji czytelniczej w bibliotekach realizuje się: konkursy, lekcje biblioteczne, wystawy, prezentacje, głośne czytania skierowane do specjalnych grup odbiorców. Pensjonariusze Domów Pomocy Społecznej oraz uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej mają możliwość promowania swej twórczości dzięki organizowanym przez biblioteki wystawom prac plastycznych.

Biblioteki prowadzą regularną współpracę z Uniwersytetami Trzeciego Wieku, m.in. Jaworzno, Siemianowice Śląskie, a także Zakładami Karnymi, m.in. Biblioteka Śląska.

„Książka na telefon”

Większość bibliotek prowadzi bezpłatne wypożyczanie zbiorów bibliotecznych na telefon. Prawie połowa bibliotek publicznych w naszym województwie deklaruje wykonywanie dla specjalnych grup czytelników usługi „Książka na telefon”. Z tej formy wypożyczeń mogą korzystać osoby, które ze względu na stan zdrowia, wiek, stopień niepełnosprawności mają utrudniony dostęp do biblioteki. Dzięki temu czytelnicy starsi i/lub niepełnosprawni mogą korzystać ze zbiorów bibliotecznych bez wychodzenia z domu. Zamówione książki dostarczają takim czytelnikom bibliotekarze lub wolontariusze. Częstą praktyką jest również przekazywanie książek wyżej wymienionym osobom za pośrednictwem krewnych oraz znajomych. Niektóre biblioteki, np. w Zawierciu, organizują bezpłatny dowóz czytelników niepełnosprawnych lub starszych do placówki bibliotecznej.

Coraz większą popularnością cieszą się wśród czytelników książki do słuchania. Działy „książki mówionej” posiada większość bibliotek na terenie województwa śląskiego. Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom czytelników specjalnych grup, biblioteki zaopatrują swoje zbiory w specjalne serie wydawnicze, takie jak „Duże litery”, przeznaczone dla czytelników mających problemy ze wzrokiem, mianowicie osób starszych, z wadami wzroku oraz chorych. Odnotować również należy, że niektóre z bibliotek zaopatrzone są w publikacje elektroniczne. E-booki wchodzi w skład zbiorów bibliotek m.in. w Będzinie, Gliwicach oraz Żywcu.

Ważnym zadaniem bibliotek jest także upowszechnianie nowoczesnych środków przekazu. W minionym roku około 40 bibliotek publicznych z terenu województwa śląskiego prowadziło dla seniorów szkolenia z zakresu obsługi sprzętu komputerowego oraz korzystania z Internetu.

Przykładowe działania bibliotek województwa śląskiego na rzecz specjalnych grup odbiorców.

Biblioteka	Podjęte działanie na rzecz specjalnych grup użytkowników
BP w Częstochowie	Manufaktura książki - warsztaty tworzenia książek dotykowych dla dzieci we współpracy z Ośrodkiem Wychowawczo-Rewalidacyjnym PZN w Częstochowie
GBP w Jelesni	Gdyby wiedza tubylców naszej gminy przepadła to wraz z nią przepadnie jej dusza i serce - cykl spotkań, na których seniorzy dzielą się wspomnieniami z II wojny światowej, oglądają dokumentację i zdjęcia
MBP w Sosnowcu	Rozkoszne łamanie głowy - turnieje krzyżówkowe dla seniorów
MBP w Piekarach Śląskich	Kiedy śmieje się dziecko, śmieje się cały świat - cykl warsztatów dla podopiecznych Domu Dziecka w Piekarach Śląskich
MBP w Jaworznie	Kraina łagodności - głośne czytania specjalnie dobranej literatury podczas spotkań o charakterze integracyjnym
MBP w Jastrzębiu-Zdroju	RAZEM - międzypokoleniowe warsztaty twórcze - cykl spotkań skierowanych do seniorów i młodzieży.
Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej	Łączy nas książka - zajęcia biblioterapeutyczne prowadzone dla grup osób chorych, starszych i niepełnosprawnych.
MBP w Dąbrowie Górniczej	Senior na topie - trzecia edycja projektu kulturalno-edukacyjnego doskonalącego umiejętności z różnych dziedzin życia
GBP w Gierałtowicach	Cykliczne spotkania z seniorami, podczas których w oparciu o przyniesione archiwalia dyskutowano o przeszłości. Ich pokłosiem stał się film wyróżniony przez Ośrodek Karta
Biblioteka Śląska w Katowicach	Międzynarodowy Dzień Białej Laski - happening promujący integrację i tolerancję z udziałem osób z dysfunkcją wzroku Porozmawiajmy o niepełnosprawności - warsztaty edukacyjne poświęcone tematyce życia codziennego osób z różnymi upośledzeniami przeznaczone dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych
MBP w Katowicach	Nie tylko dzieci buszują w sieci - zajęcia komputerowe dla seniorów.
GBP w Świerklańcu	To pamiętam, to wspominam... czyli niezapomniane historie naszych dziadków - cykl spotkań seniorów z młodzieżą
MBP w Zabrze	Czytelnia sztuki - cykl spotkań poświęcony odbiorowi sztuki przez osoby z dysfunkcją wzroku

	za pomocą audiodeskrypcji
MBP w Mikołowie	Bohater swoich czasów - cykl filmów krótkometrażowych o wyjątkowych, pełnych pasji postaciach z Górnego Śląska - projekt mający na celu integrację międzypokoleniową mieszkańców
MBP w Czechowicach-Dziedzicach	Akademia Pięknego Czasu - cykl warsztatów i spotkań rozwijających umiejętności z różnych dziedzin, w tym: nauka języków obcych (pięć lektoratów), warsztaty komputerowe, zajęcia ruchowe, warsztaty plastyczne, warsztaty psychologiczne

Dział Integracyjno-Biblioterapeutyczny Biblioteki Śląskiej w Katowicach jest ośrodkiem metodycznym dla bibliotek samorządowych województwa śląskiego w zakresie czytelnictwa osób niepełnosprawnych. W dziale prowadzone są zajęcia cykliczne i okolicznościowe o charakterze biblioterapeutycznym, arteterapeutycznym, edukacyjnym oraz integracyjnym dla grup zorganizowanych. Dział współpracuje między innymi z warsztatami terapii zajęciowej, domami pomocy społecznej, specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, szkołami z oddziałami integracyjnymi, szkołami podstawowymi. Dział podejmuje różnorodne inicjatywy, by dotrzeć do osób o specjalnych potrzebach czytelniczych. W minionym roku Biblioteka Śląska podpisała porozumienie z Aresztem Śledczym w Katowicach. W ramach współpracy pracownicy biblioteki prowadzą dla osadzonych w areszcie prelekcje z pokazami slajdów z zakresu historii architektury, historii książki, podróży. Osoby osadzone biorą także udział w spotkaniach Dyskusyjnego Klubu Książki.

We wrześniu 2012 roku Biblioteka Śląska zorganizowała jubileuszową konferencję **„Czytelnik o specjalnych potrzebach w terapeutycznej przestrzeni biblioteki”**. Spotkanie skierowane było do bibliotekarzy z województwa śląskiego, którzy działają na rzecz wyrównywania szans w dostępie do informacji i kultury osób niepełnosprawnych oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zgromadzony w Dziale księgozbiór specjalistyczny zawiera książki wydane w systemie brajla oraz różne formy wydawnicze "książki mówionej". Ponadto placówka posiada urządzenia służące do odtwarzania książek zapisanych w formacie cyfrowym „czytak”. W Małej Galerii promowana i prezentowana jest twórczość artystów niepełnosprawnych. Z przestrzeni wystawienniczej korzystali w minionym roku podopieczni warsztatów terapii zajęciowej, uczniowie szkół specjalnych i integracyjnych oraz twórcy indywidualni.

